

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

GRAV FRA ELDRE JERNALDER

PRESTHUS, 154/43
LINDESNES, VEST-AGDER

CHARLOTTE MELSOM/
INGRID YSTGAARD

Oslo 2006

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Presthus	G.nr./ b.nr. 154/43
Kommune Lindesnes	Fylke Vest-Agder
Saksnavn Eldre jernalders grav, Presthus, Lindesnes	Kulturminnetype Eldre jernalders grav
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 05/15347	Tiltakskode/ prosjektkode 750001T
Eier/ bruker, adresse Lindesnes kommune, Rådhusveien 9, 4520 Sør- Audnedal	Tiltakshaver -
Tidsrom for utgravning 22.-29. juli 2005	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum -
ØK-kart AY 002-5-3	ØK-koordinater NGO1948 Gauss-K. akse 1 n:5746, ø:64044
A-nr. 2005/84	C-nr. C.54249/1-20
ID-nr (Askeladden) -	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf. 29979, Cf. 29980
Rapport ved: Charlotte Melsom	Dato: 01.08.2006
Saksbehandler: Ingrid Ystgaard	Prosjektleder: Ingrid Ystgaard

SAMMENDRAG

I perioden 22.-29. juli 2005 foretok Kulturhistorisk museum en arkeologisk undersøkelse av automatisk fredete kulturminner på Presthus 154/43 på Spangereid i Lindesnes kommune. Lokaliteten inneholdt en overpløyd gravhaug med bevart sentralgrav og fotgrøft fra eldre jernalder samt to mulige sekundærgraver. Området ble registrert av Vest-Agder fylkeskommune i 2004 i forbindelse med planlegging av ny skolebygning på Spangereid. Planen om skolebygg på stedet ble siden endret, slik at de påviste kulturminnene ikke vil bli berørt av inngrep. Kulturminnene ligger imidlertid i dyrket mark, og blir således utsatt for skade gjennom jordarbeid og erosjon. På grunn av denne situasjonen avgjorde Kulturhistorisk museum at det skulle foretas en sikringsgravning av fotgrøften og den sentrale graven. For å få undersøkt kulturminnene ble det nødvendig å foreta en flateavdekking.

Graven (S1) var orientert øst-vest, og lå sentralt i fotgrøften som en primærgrav. Den viste seg å være en skjelettgrav med et inventar bestående av gjenstander fra eldre jernalder, blant annet en saks, en kniv, en beltespenne, flere keramikkskår, en perle og deler av et spyd. Fotgrøften (S2), som bare var stedvis bevart, ble undersøkt med et snitt i den nordlige delen. Fotgrøften var 10 meter i diameter og over 2 meter bred. To andre nedgravninger ble også avdekket i fotgrøftens nordøstlige (S5) og sørvestlige (S4) del. Det kan være sekundærbegravelser, men siden de kun ble dokumentert i overflaten er det knyttet usikkerhet til nedgravningenes funksjon. Funn og prøver fra utgravningen er katalogisert under C54249/1-20. Alle gjenstandene, samt en kullprøve, stammer fra primærgraven (S1). Kullprøven er radiologisk datert til BC 410 - 360, en datering som ikke samsvarer med typedateringen av gjenstandene fra graven til den siste delen av eldre jernalder. Det ble samlet inn to kullprøver (C54249/19-20) fra fotgrøften. En av disse er datert til AD 530 - 650. Denne dateringen stammer bedre overens med typedateringen av gjenstandene fra graven (S1). Den undersøkte graven har trolig vært en del av et større sammenhengende gravfelt på Spangereid fra jernalderen av stor regional betydning.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.....	2
2. DELTAGERE, TIDSROM.....	2
3. FORMIDLING.....	3
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER	3
5. UTGRAVNINGEN	3
5.1 Problemstillinger – prioriteringer.....	4
5.2 Utgravningsmetode	4
5.3 Utgravningens forløp	4
5.4 Kildekritiske forhold.....	6
5.5 Utgravningen	6
5.5.1 Funnmateriale	6
5.5.2 Strukturer.....	6
5.5.3 Datering	10
5.5.4 Naturvitenskapelige prøver.....	10
5.6 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon	10
6. KONKLUSJON	12
7. LITTERATUR.....	12
8. VEDLEGG.....	14
8.2. Funn og prøver	14
8.2.1. Tilveksttekst	14
8.2.2. Vedartsbestemmelse	17
8.2.3. C14-dateringer	18
8.3. Fotoliste.....	19
8.4. Kart.....	21
8.5. Liste over tegninger.....	22

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

PRESTHUS, 154/43, LINDESNES, VEST-AGDER

CHARLOTTE MELSOM

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

I forbindelse med planlegging av ny skolebygning på Spangereid i Lindesnes kommune ble det foretatt arkeologiske registreringer på Presthus 154/43 i perioden 21.-29. juni 2004. Registreringen ble utført av Vest-Agder fylkeskommune for å undersøke om tiltaket ville komme i konflikt med automatisk fredete fornminner (Hauge 2004). Det er tidligere registrert svært mange fornminner i området, og muligheten for funn av flere ble ansett som stort.

Vest-Agder fylkeskommune påviste ved maskinell sjakting et felt med spor etter to fotgrøfter; den ene med spor etter en nedgravning i sentrum, samt en steinpakning som kan representere enda en grav.

Planen om skolebygg på stedet ble endret etter registreringen, slik at de påviste kulturminnene ikke vil bli berørt av inngrep. Kulturminnene ligger imidlertid i dyrket mark, og blir derfor utsatt for vedvarende skade gjennom jordbearbeiding og erosjon som følge av dette. På grunn av denne situasjonen avgjorde Kulturhistorisk museum at det skulle foretas en sikringsgravning av fotgrøften og den sentrale graven. Undersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet 22.-29. juli 2005. Kostnadene ved undersøkelsen ble dekket av Kulturhistorisk museum (post 21).

2. DELTAGERE, TIDSROM

Navn	Stilling	Tidsrom	Antall uker
Charlotte Melsom	Feltleder	22.07 – 29.07 2005	1,5
John Corbett Sharpe	Feltassistent	22.07 – 29.07 2005	1,5

Alf Erik Systad fra Terrengransport A/S var gravemaskinfører under flateavdekkingen den 22. og 25. juli.

Været var tørt og fint under hele undersøkelsen.

3. FORMIDLING

Utgravningen ble omtalt i lokalaviser ved to anledninger:
"Få funn i gravhaug" i Fædrelandsvennen den 28.07 2005
"En perle av et funn" i Lindesnes den 29.07 2005.

Det var relativt mange fra lokalmiljøet innom feltet i løpet av utgravningsperioden. De viste stor interesse for arbeidets gang og det som ble funnet.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Området som ble undersøkt ligger sentralt til på Presthus i Spangereid sentrum med Lenesfjorden mot nordøst, Kjerkevågen mot sør og Njerne mot vest. Området består av dyrket mark, og ligger på en slette mellom fotballbanen, Vardebakken og Presthusbakken. Nordvest for jordet er det en forsenkning i terrenget, hvor Kråkebekken skjærer gjennom dalsøkket. I denne forsenkningen var det tidligere et tjern, som nå er tappet ut. Mot sørøst og mot vest stiger terrenget til to høyderygger.

Spangereid er et område med mange fornminner, og undersøkelsesområdet ligger i nærheten av et gravfelt fra jernalder på Presthusmoen mot nordvest. Gravplassen i Spangereid sentrum strekker seg fra kirkegården i nordøst, og innover på furumoen mot Kråkebekken. Vest for Kråkebekken ligger det hauger på begge sider av veien mellom Høllen og Gahre. Noen av gravene har blitt gravd ut tidligere, og har inneholdt rike funn (Rygh 1880). I forbindelse med bygging av nevnte fotballbane sørvest for utgravningsfeltet, ble flere gravhauger undersøkt og fjernet. Videre er det påvist flere hustuffer i området, en i sørvest opp mot Haugtuna, og et mulig ringtun på Presthusmoen. Nede ved Presthusdrajet er det registrert nausttuffer.

De haugene som det er funn fra, har vist seg i hovedsak å være fra eldre jernalder, med vekt på yngre romertid og folkevandringstid (200-550 e. Kr.) (Stylegar 1999:109-193). Et mindre antall graver er datert til vikingtid. De fleste vikingtidsfunnene stammer fra lave steinlegninger eller flatmarksgraver. Blant vikingtidsmaterialet fra Lindesnes og Spangereid står en rekke båtgraver som Oldsaksamlingens Jan Henning Larsen undersøkte på slutten av 1970-tallet i en særklasse (Larsen 1977,1978).

Fornminnene på Spangereid står i en særstilling regionalt og nasjonalt. Fornminnetettheten her knytter seg til ferdselen over eidet som blant annet vises gjennom sporene etter Spangereidkanalen (id 51304) (Stylegar 1999, Stylegar og Grimm 2003).

5. UTGRAVNINGEN

Undergrunnen i området besto av finkornet sand som varierte i farge fra lys gul til mer rødbrun. Undergrunnen var nærmest helt steinfri. Pløyelaget var om lag 30-40 cm dypt.

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Ved undersøkelsen av fotgrøften og graven ble det lagt vekt på følgende aspekter og problemstillinger:

- Hvilke gjenstander lå i graven?
- Hvor i graven lå gjenstandene?
- Hva annet enn bevarte gjenstander har ligget i graven?
- Datering
- Hvordan var det ytre og indre gravminnet bygd opp?
- Hvilke hendelser har funnet sted etter begravelsen?
- Hva er kriteriene for valg av sted for gravleggelsen?
- Brudd i fotgrøftene?
- Andre observasjoner som gir informasjon om gravskikk?

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

For å kunne undersøke graven og fotgrøften ble det nødvendig å foreta en maskinell flateavdekking. Metoden innebar å fjerne pløyselaget slik at eventuelle forhistoriske nedgravninger som lå under kom til syne (jfr. Løken, Pilø & Hemdorff 1996). Nedgravningene ble nummerert og rensset frem ved hjelp av krafse og graveskje. Det ble utarbeidet en plantegning i målestokk 1:50 for hele utgravningsområdet. Et utvalg av nedgravningene ble deretter gravd ut, og dokumentert ved foto og tegning i plan og profil. Hver enkelt struktur ble beskrevet på eget skjema. Det ble tatt kullprøver fra fotgrøften.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

De to første dagene av utgravningen gikk med til maskinell fjerning av pløyselaget. Avdekkingen ble igangsatt i det sørøstre hjørne og beveget seg mot vest. Flateavdekkingen ble avsluttet da hele fotgrøften var synlig og kunne avgrenses. Det ble åpnet et ca 320 m² stort område. Undergrunnen var fri for naturlige steinforekomster, og nedgravningene var derfor lette å observere i den fine lyse sandgrunnen.

Det ble avdekket rester etter en overpløyd gravhaug med tilhørende fotgrøft (S2) og grav (S1). Graven (S1) lå sentralt i fotgrøften som en primærgrav. Vest-Agder fylkeskommune hadde dekket til graven med duk, hvilket hindret den fra å bli påført ytterligere skade under flateavdekkingen.

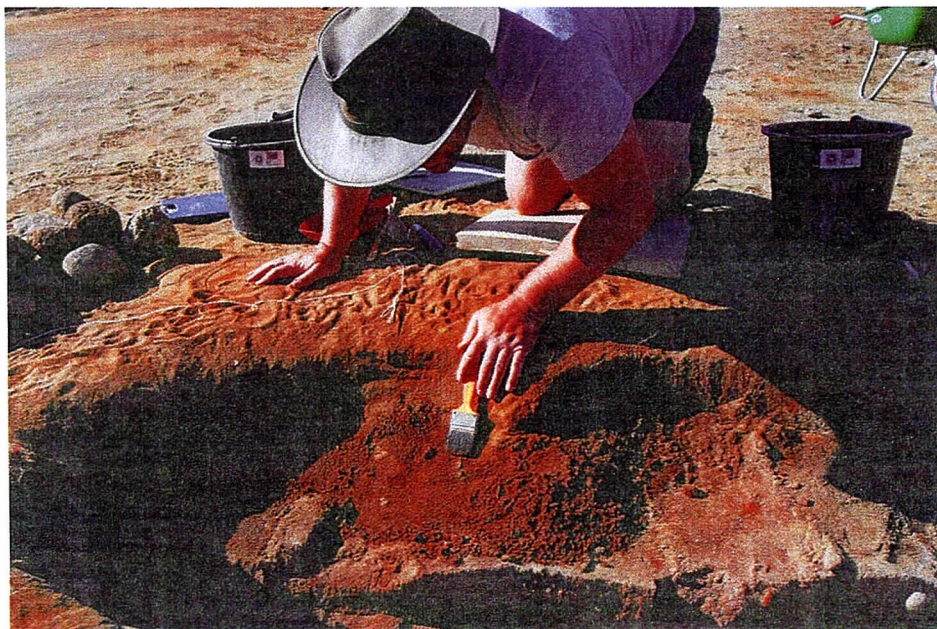
Figur 1. Nedgravning S5 etter opprensning. Tatt mot nordvest.

To relativt store nedgravninger nedskåret i fotgrøftens nordøstlige (S5) og sørvestlige del (S4) ble også avdekket. De kan være yngre sekundærbegravelser. Nedgravningen i nordøst (S5) besto av en steinpakning det var tidkrevende å få avdekt i tilstrekkelig grad uten å fjerne stein tilhørende anlegget (se figur 1). En del stein i toppen lå ikke in situ. De kan ha blitt flyttet på enten av gravemaskinen, eller av annen aktivitet i jorda. I tillegg ble det funnet en liten steinpakning (S3) i den sentrale gravens østlige ende, og en mindre konsentrasjon kullholdig masse i fotgrøftens sørlige del (S6). Av haugens fyllmasse var det kun igjen enkelte forekomster av mørkere flekker i undergrunnen.

Før arbeidet med graven (S1) tok til ble den lille steinpakningen (S3) rett øst for graven dokumentert og fjernet. Deretter ble graven (S1) totalgravd. Graven ble delt på langs, i en nordlig og en sørlig halvdel. Den nordlige delen ble undersøkt først. Da det viste seg at det ikke kunne påvises lagskiller, skjelettresten eller stratigrafiske forhold med informasjonsverdi vedrørende konstruksjon av graven og lignende ble halvdelene gravd til bunns. Profilen ble så dokumentert før arbeidet med den sørlige halvdel begynte. Det var enklere å skjelle sideveggene og bunnen i den sørlige halvdel på grunn av erfaringer gjort under gravning av den nordlige halvdel. All fyllmasse fra graven ble tørrsåldet med maskevidde 4 mm. Det ble tatt mange bilder underveis i arbeidet med graven.

Funnenes dybde i graven ble målt i forhold til en målesnor. Gjenstander som ble påvist in situ ble fotografert og tegnet inn på en plantegning (se figur 2). En del av gjenstandene fremkom imidlertid under sålding av gravfyllet.

Figur 2. Arbeidet med å grave frem og ta inn funnet i sørlige halvdel av graven.

Plateavdekkingen viste at fotgrøften (S2) bare stedvis var bevart. Rester etter den ble observert som et belte bestående av trekull, aske og rødbrent sand. I sør var det svært lite igjen av fotgrøften, det skyldes trolig at fylkeskommunen

hadde gått noe dypt med gravemaskin i dette området. Det kan også være en følge av at bevaringsforholdene for fotgrøften har vært varierende, for eksempel kan grøften ha vært gravd dypere ned i undergrunnen i nord enn i sør, og derfor er bunnlaget i den delen bedre bevart. Fotgrøften ble undersøkt med et snitt i den nordlige delen som var best bevart. Annenhver bøtte med fyllmasse fra fotgrøften ble såldet. Den vestlige nord-sør profilen ble tegnet og fotografert. Det ble det tatt ut kullprøver fra fotgrøften.

5.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Utgravningsområdet på Presthus 154/43 ligger som nevnt i et område med dyrket mark. Det innebærer at ploget har kommet i kontakt med de forhistoriske nedgravningene. Det var særlig synlig på steinpakningen (S5), den mulige sekundærgraven, i nordøstre del av fotgrøften. Vest-Agder fylkeskommune som foretok registreringen hadde gått såpass dypt enkelte steder, at deler av fotgrøften var sjaktet bort. Det er forståelse for at dette var nødvendig da plogsporene her går svært dypt.

5.5 UTGRAVNINGEN

5.5.1 FUNNMATERIALE

Funn og prøver fra utgravningen er katalogisert under C.54249/1-20. Alle gjenstandsfunnene samt en kullprøve stammer fra graven, mens to kullprøver kommer fra fotgrøften. Gjenstander av metall utgjorde den største funngruppen med i alt 8 funn (C.54249/2-9). Av de åtte lot en beltespenne, en saks, en kniv, et spyd, deler av en pilspiss og en syl seg identifisere. Kniven (C.54249/8) har bevart skaft av mineralisert treverk. I tillegg ble det funnet et kermikkskår (C.54249/10) av fin type, to mindre og grovere keramikkskår (C.54249/11), en gul glassperle (54249/1) og flere klumper tetningskitt (C.54249/16-17).

5.5.2 STRUKTURER

Under utgravningen ble det avdekket 6 strukturer, hvorav 4 ble undersøkt. Det gjelder fotgrøften (S2), sentralgraven (S1), den lille steinpakningen (S3), og den kullholdige strukturen (S6). Nedenfor følger en beskrivelse av strukturene som ble undersøkt samt de to nedgravningene (S4 og S5) som lå innenfor fotgrøften, men som ikke ble gravd ut.

S1

Primærgraven var orientert øst-vest, og var skåret ned i undergrunnen midt i haugen som en ujevn rektangulær nedgravning. I overflaten hadde den mørkere og mer kompakt fyll en den omkringliggende lyse undergrunnen, hvilket gjorde den relativt enkel å avgrense.

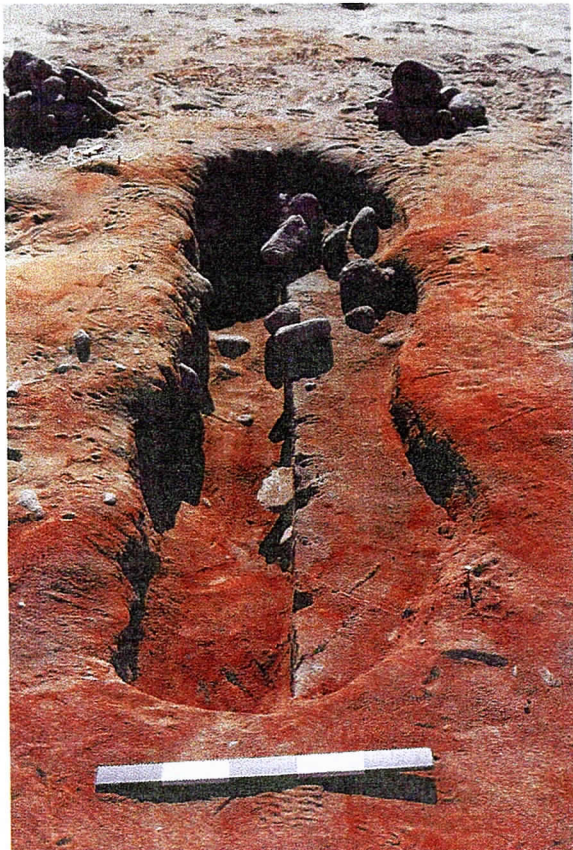
I vest og sør var ytterkantene noe utflytende. I overflaten var graven om lag 2,40 meter lang og mellom 0,60 og 1,10 meter bred. Bunnen av graven var 2,20 lang og 0,60 meter bred. Den var om lag 0,60 meter dyp. I overflaten skilte nedgravningen seg noe fra hvordan den var skåret ned i undergrunnen, som vist

på plantegning over graven (tegning nr. 3). Graven lå såpass dypt at dens innhold virket uforstyrret av pløying. Fyllmassen besto av mørkebrun sand med klumper av jernutfelling der jorda var rustrød og hard. På grunn av det lettrenerte jordsmonnet hadde alt organisk materiale gått i oppløsning. Massene i strukturen var betydelig mer kompakt enn i området rundt.

Det lå om lag 57 steiner med varierende størrelse (fra 5 til 25 cm) jevnt fordelt i hele graven. Omtrent halvparten var en fortsettelse av S3 ned inn i graven (se figur 3). Dette kan ses på profiltegningen (tegning nr. 4). Det forekom ingen steiner lengst vest i graven.

I nord var det under gravning vanskelig å se sideveggene og bunnen av nedgravningen, og endringer lot seg lettest identifisere ved å kjenne på massens konsistens. Bunnen ble erkjent da sandens konsistens ble betydelig mer kompakt, hvilket i hovedsak skyldtes jernutfelling. Mot bunnen av graven lå det også enkelte mindre, runde steiner, orientert horisontalt. Gravens sidevegger var rette og bunnen var bortimot flat. Stratigrafiske forskjeller var synlige i profilen, men ikke mulig å oppdage under gravningen. Stratigrafien viser at gjenfyllingen av nedgravningen kan betraktes som én handling. Det nederste laget (lag 2) i nedgravningen, som var hardere enn laget over (lag 1), kan skyldes nedbrytning av den gravlagte og gravgods. Det er imidlertid ingen distinkte organiske deler i sanden. Det var en nord-sør forstyrrelse omtrent 80 cm fra den østlige enden av graven, enten fra trerot eller gnager.

*Figur 3.
Graven (S1) under
utgravning. Tatt mot øst.*

Funnene fordelte seg rundt omkring i anlegget, men med en viss konsentrasjon til midten og østlig del. Det forekom mange, atskilte, konsentrasjoner med tett,

svært rød sand. Det skyldes trolig erosjon fra jerngjenstander, dersom det er tilfelle var de i så dårlig tilstand at selv ytre form var fjernet. Det ble ikke funnet noe beinmateriale, og heller ingen indikasjoner på hvor bein kan ha ligget. De eneste funnene av organisk materiale som ble gjort, var av mineralisert treverk, blant annet skaftet på kniven (C54249/8). Spydet ble funnet midt i graven, kniven noe lenger mot øst mens saksen og sylen lå helt i sør-øst. Det er mulig saksens og sylens opprinnelige plassering er endret ettersom det i den delen av graven ble observert en forstyrrelse av røtter eller gnagere. Gravens form er mer uregelmessig i sør enn i nord, og det kan ha blitt gjort spesifikt for å gi plass til gravgodset.

S2

Fotgrøften var tilnærmet rund og hadde en indre diameter på ca 10 meter, og en bredde på ca 2,5 meter. Plateavdekkingen viste at fotgrøften bare stedvis var bevart. Den nordlige delen av fotgrøften fremsto klart og tydelig med svært kullholdige sandmasser, noe utflytende i ytterkant, men likevel klart avgrenset. Mot sør forsvant kullet og ble erstattet av et belte med lys, nærmest hvit masse, muligens askeblandet sand. Den sørlige delen av fotgrøften kunne ikke avgrenses tydelig i sørvest, men det var likevel mulig å få et helhetlig bilde av fotgrøftens form. To nedgravninger, som var plassert innenfor fotgrøftens ytre og indre kant, er mulige sekundærgraver (S4 og S5). S5 er helt tydelig yngre enn fotgrøften.

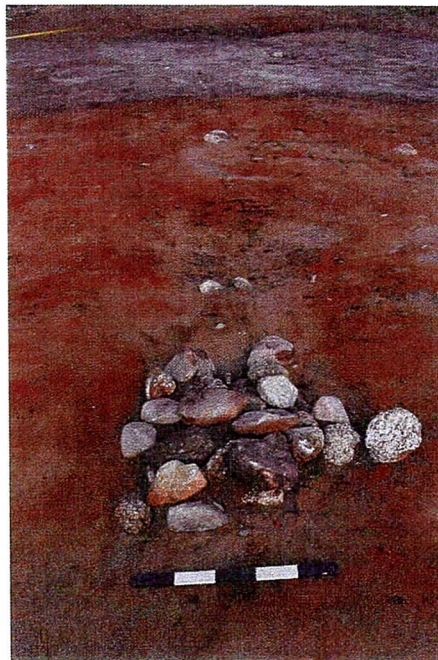
Et snitt (A), som var om lag 50 cm bredt, viste at grøften var ca 2,5 meter bred og ca 0,25 meter dyp (se figur 4). Massen i profilen var svært fet og kullholdig. Enkelte mindre varmepåvirkede stein ble observert, og i bunnen var det mulig å se noe rødbrent sand. Det ble ikke funnet noen gjenstander i fotgrøften.

*Figur 4.
Snitt (A) gjennom fotgrøften. Tatt mot nordvest.*

S3

Den lille steinpakningen som lå på overflaten nær graven i øst ble fjernet etter at den var dokumentert (se figur 5). Det viste seg at steinpakningen ikke var plassert over selve graven (S1). Pakningen besto av 39 steiner, som gjennomsnittlig var 15 til 20 cm store, av både av granitt og lokale bergarter. Det var ingen synlige mønster i hvordan steinen, som lå i ett lag, var plassert. Det er ikke utenkelig at hele graven på et tidspunkt var dekket av stein. Steinene kan ha blitt fjernet som et resultat av pløying og arkeologisk aktivitet i området.

Figur 5. S3, den lille steinpakningen, ved gravens østlige ende. Tatt mot vest.

S4

I fotgrøftens sørvestlige del ble det påvist en nedgravning som tilsynelatende ligger inne i grøften. Nedgravningen ble ikke gravd ut, men dokumentert i plan. I overflaten besto den av løs, grå sand og noe stein. Denne delen av fotgrøften har fått hard medfart av ploegen så avgrensningen av nedgravningen er usikker. Det er ikke usannsynlig at nedgravningen er levningene etter en sekundærgrav.

S5

Nordøst i fotgrøften ble en tilnærmet firkantet nedgravning, med løs grålig masse i overflaten, samt relativt store mengder stein med størrelse fra 5-25 cm i diameter, observert. Steinene lå samlet nord i nedgravningen, og bar ikke preg av å være varmpåvirkede. Mangelen på steiner mot sør skyldtes trolig moderne aktivitet i jorda. Vest-Agder fylkeskommune hadde tolket nedgravningen som rester etter haugfyll, men sannsynligvis er også denne nedgravningen en sekundærgrav.

S6

Strukturen fremsto i overflaten som en mindre kullholdig konsentrasjon, med oval form, i sørlig del av fotgrøften. Etter at den var snittet ble den tolket som en rest av fotgrøften. I profil var den omtrent 20 cm dyp, og fyllmassen var lik den i overflaten.

5.5.3 DATERING

Gjenstandsmaterialet fra graven er vanskelig å datere typologisk, men sannsynligheten for at det kan dateres til eldre jernalder er klart til stede. Dette gjelder særlig skårene fra leirkar, som på tross av sitt beskjedne omfang, antyder en datering til eldre jernalder. Flere av gjenstandstypene har imidlertid en lang bruksperiode. Trekull fra gravens fyllmasse (C54249/18) er radiologisk datert til tidsrommet BC 410 – 360. Denne dateringen faller ikke sammen med dateringen av gjenstander fra graven. En forklaring på dette kan være at trekullet stammer fra tidligere aktivitet i området. Og at kullet har blitt tilfeldig med ved gjenfylling av graven. Trekull fra kull-laget i fotgrøften (C54249/20) er derimot datert til tidsrommet AD 530 – 650. Denne dateringen til slutten av folkevandringstid og overgangen til merovingertid kan stemme bedre med gjenstandene fra sentralgraven.

5.5.4 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Det foreligger to kullprøver fra fotgrøften (S2). Den ene (C54249/19) ble tatt under snitting ca 5-10 cm dypt, mens den andre (C54249/20) ble tatt i profilen fra kullaget i bunnen. Det ble også funnet enkelte kullbiter (C54249/18) som ble samlet inn under sålding av masse fra graven (S1). Alle kullprøvene ble vasket, tørket og veid.

Liste over kullprøver sendt til ¹⁴C-datering og vedartsbestemmelse:

Prøve nr.	Kontekst	C-nr.	Lab. ref	Type	Gram	Treslag	C14-datering	Kalibrert datering
K1	S1	C54249/18	Beta-218460	AMS	4 gr.	Hassel, eik, furu	2340 +/-40 BP	BC 410-360
K2	S2	C54249/19			1 gr.			
K3	S2	C54249/20	Beta-218461	AMS	2 gr.	Hegg/rogn, eik, furu	1480 +/- 40 BP	AD 530-650

5.6 VURDERING AV UTGRAVINGSRESULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON

Kulturhistorisk museum gjennomførte en arkeologisk utgravning av en overpløyd gravhaug der målsetningen var å dokumentere fotgrøften og sentralgraven, og samtidig observere forhold tilknyttet gravskikk. I løpet av utgravningen ble sentralgraven totalgravd, fotgrøften snittet og to andre nedgravninger dokumentert i overflaten.

Undersøkelsen av graven viste at det var en skjelettgrav orientert øst-vest. Det ble ikke funnet beinrester etter den døde, da disse er gått i oppløsning i det sure

og lettdrenerte jordsmonnet. Den gravlagte var utstyrt med to leirkar (C.54249/10-11), en rekke metallsaker (C.54249/2-9) og en liten gul perle (C.54249/1). Beltespenner (C.54249/2) har vært en del av draktutstyret, og kniven (C.54249/8) har den døde trolig hatt hengende i beltet. Det ble funnet tetningskitt (C.54249/16-17) som kan stamme fra et neverkar eller lignende. Siden bevaringsforholdene på stedet var svært dårlige for organisk materiale anses det som rimelig at det også har ligget andre ting i graven som er tapt. Funnene fra graven stammer trolig fra eldre jernalder, som tilsier at den er samtidig med flere andre gravhauger i området. Størstedelen av gravgodset lå i midten og den østlige delen av graven. Den døde lå trolig med hodet mot øst, men siden gjenstandene kan ha endret sin opprinnelige plassering som en følge av nedbrytning av det organiske materialet i graven samt at tyngden av haugen har presset gravens innhold sammen, er det knyttet usikkerhet til dette. Funnet av spydspissen, pilspissen og sylen indikerer at den gravlagte var en mann.

Graven er anlagt sentralt i en nedskjæring under haugen. Nedgravningen, som ble gravd i forbindelse med gravleggingen, var over 2 meter lang og om lag 0,60 meter bred, og rommet den døde samt gravgodset. Sidekantene i graven var for så vidt enhetlige, men noe ujevn i den sørlige delen. Dette kan ha blitt gjort for å gi plass til den døde og en spesifikk deponering av gravgodset. Fyllmassen i graven var homogen, hvilket tyder på at gjenfyllingen av graven skjedde i ett hendelsesforløp. Steinpakningen, som lå på overflaten i gravens østlige ende, samt stein funnet i gravfyllet kan være restene etter en steinpakning som dekket hele eller deler av graven.

Den bortpløyde haugens opprinnelige størrelse og form er det vanskelig å si noe sikkert om, men den var rund og over 10 meter i diameter. Det er en relativt stor jernaldergravhaug. Haugens ytterkant blir fulgt og markert av en fotgrøft. Fotgrøften var noe over 2 meter bred, og besto i plan og profil av trekull, aske og rødbrent sand. Det er undersøkt en rekke gravhauger med liknende fotgrøfter på Østlandet de senere årene, blant annet på Bergerjordet i Sørumsnes i Akershus (Bukkemoen 2004), og på Odberg i Larvik i Vestfold. Det er usikkert hvilken funksjon de har hatt, men å brenne i grøften har trolig vært en del av ritualene utført i forbindelse med gravleggelsen av den døde på Spangereid.

De to nedgravningene (S4 og S5) som er skåret ned i fotgrøften må undersøkes nærmere før deres funksjon kan bestemmes. Basert på overflateobservasjoner utelukkes det ikke at det kan være sekundærbegravelser. En liknende grav med steinpakning ble undersøkt i 1972 på gravfeltet på Presthusmoen like nord for kirkegårdsmuren (Stylegar 1999:111). Alternativt kan begge strukturene knyttes til selve haugbyggingen.

Den undersøkte gravhaugen på Presthus 154/43 ligger i et område som fra før er rikt på kulturminner. Graven har trolig vært en del av et stort sammenhengende gravfelt med større og mindre gravhauger fra jernalderen i Spangereid sentrum (Stylegar 1999:130). Graven inneholdt et gravgods som lar seg sammenlikne med flere av de tidligere utgravde haugene i Spangereid sentrum. Det er fremdeles mange synlige fornminner igjen i området, og flere av dem ble undersøkt av Rygh på 1800-tallet. I forbindelse med utbyggingen av idrettsplassen rett ved ble flere hauger ble undersøkt og fjernet. Den overpløyde

gravhaugen ligger muligens i det opprinnelige feltets ytterkant. Resultatene etter registreringsarbeidet kan tyde på at det ligger enda flere graver i området. Gravfeltet på Spangereid er det største feltet som er påvist på Sørlandet. Med tanke på beliggenhet og størrelse må feltet ha hatt regional betydning.

Gravhaugen ligger på en svak forhøyning i landskapet, og dens synlighet i landskapet kan ha vært viktig. Samtidig har graven vært en del av et større gravfelt bestående av flere hauger, noe som viser kontinuitet i bruken av et hellig sted. Dette har trolig vært av stor betydning for å opprettholde en maktbalanse eller for å understreke rettigheter til jord og/eller kontroll med ferdselen i området.

6. KONKLUSJON

Under flateavdekkingen på Presthus 154/43 i Lindesnes kommune ble det gjort funn av en overpløyd gravhaug med sentralgrav og fotgrøft, samt to nedgravninger som kan være sekundærgraver. Presthus ligger på Spangereid, et område som er svært rikt på fornminner fra jernalderen i form av gravplasser, hustuffer og nausttuffer. Flere graver er undersøkt tidligere og de har inneholdt rike funn (Larsen 1977, 1978, Rygh 1880). Den undersøkte graven har trolig vært en del av et stort sammenhengende gravfelt.

I løpet av utgravningen ble sentralgraven totalgrav, fotgrøften snittet og de to andre nedgravningene dokumentert i overflaten. Undersøkelsen av graven viste at det var en skjelettgrav, men beinrester og organisk materiale hadde gått i oppløsning i det sure og lettedrenerte jordsmonnet. Gjenstandsinventaret i graven besto av flere metallsaker, keramikk og en glassperle. Funnene fra graven stammer trolig fra elder jernalder, som tilsier at den er samtidig med andre gravhauger i området.

Den bortpløyde haugens størrelse er det vanskelig å si noe sikkert om; men den hadde rund form og var over ti meter i diameter. Haugens ytterkant blir fulgt og markert av en fotgrøft. Brenning i grøften må ha inngått som en viktig del av ritualene utført i forbindelse med gravleggelsen. De to nedgravningene (S4 og S5) som er skåret ned i fotgrøften, må undersøkes nærmere før deres funksjon kan bestemmes.

7. LITTERATUR

Bukkemoen, G. 2004: Rapport fra arkeologisk utgravning, Bergerjordet, Foss 121/4, Sørum kommune, Akershus. Kulturhistorisk museum, arkivet.

Hauge, S. 2004: Arkeologisk registrering, Spangereid. Lindesnes kommune, 154/5. Vest-Agder fylkeskommune.

Larsen, J. H. 1977. Arkeologiske undersøkelser i Spangereid 1977. Innberetning i U. O. top. ark.

Larsen, J. H. 1978. Arkeologiske undersøkelser i Spangereid 1978. Innberetning i U. O. top. ark

Lorange, A.L. 1880: "Undersøgelser i 1879". *Fortidsminneforeningens årbok* 1879.

Løken, T, L. Pilø, O. Hemdorff 1996: *Maskinell flateavdekking og utgravning av forhistoriske jordbruksboplasser. En metodisk innføring*. AmS-Varia 26, Arkeologisk museum i Stavanger.

Rygh, O. 1880: "Gravundersøkelser paa Spangereid". *Fortidsminneforeningens årbok* 1879.

Stylegar, F. A. 1999: Spangereid. En sørlandsk saga. Lindesnes.

Stylegar, F. A. og O. Grimm 2003: Ein Kanal in Spangereid, Süd-Norwegen. *Archäologische Korrespondenz-Blatt* 2003.

8. VEDLEGG

8.2. FUNN OG PRØVER

8.2.1. TILVEKSTTEKST

C54249/1-20

Gravfunn fra eldre jernalder fra PRÆSTHUS av PRÆSTHUS (154 /43)
LINDESNES K. VEST-AGDER

1) **Perle** av glass.

Liten rund, gul glassperle.

Mål: Størrelse ca 0,5 cm, åpning til hullet ca 0,3 cm.

Datering: jernalder.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding av masse fra n-halvdel. Ca 15-20 cm dypt.

2) **Beltespenne** av jern. *Antall fragmenter:* 1

Enkel beltespenne av jern med torn, tilnærmet rektangulær spenneramme, uornert. Svært korrodert. Tornen er bøyd om ringen. Muligens bevart lær ved tornen.

Mål: L: 3,9 cm. B: 2, cm.

Datering: jernalder.

Strukturnr: 1. Funnet ca 25 cm dypt vest i gravens n-halvdel.

3) **Spydspiss** av jern. *Antall fragmenter:* 2

To fragmenter av spydspiss. Bladstykket mangler. Svært korrodert. Falen er uten ornamenter, åpningen har rundt tverrsnitt ca 1,2 cm og er ikke fullstendig sammensluttet nederst. Smalner til oppover og får samtidig mer rektangulær form. Muligens av typen R.211, dvs yngre romertid.

Mål: L: 9,2 cm.

Datering: jernalder.

Strukturnr: 1. Funnet ca 15 cm dypt sentralt i graven.

4) **Pilspiss** av jern. *Gjenstandsdel:* tangen *Antall fragmenter:* 2

To fragmenter av pilspiss, det ene overgangen mellom tange og blad.

Mål: L: 2, cm. Stb: 1, cm.

Datering: jernalder.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding av masser fra s-halvdel.

5) **Saks** av jern. *Antall fragmenter:* 4

Saks i fire deler, svært korrodert. Av typen R172. Sterk bredde øverst på bøylene, mer innsvinget nedover. Ved knivbladene er eggen tilnærmet rett.

Mål: Stl: 9,5 cm. Stb: 5,5 cm.

Datering: jernalder.

Strukturnr: 1 Funnet 27 cm dypt i s-halvdel mot ytterkant i øst.

6) **Syl** av jern. *Antall fragmenter:* 1

Sylspissen er ca 2,6 cm lang, tangen ca 2,4 cm lang. Tangen er skjult av rester etter treskaft, men synlig på røntgenbildet. Den er smalest i begge ender, og tykkest på midten mellom spiss og tange. Mulig kvadratisk tverrsnitt.

Mål: L: 5, cm.

Datering: jernalder.

Strukturnr: 1. Funnet 27 cm dypt i s-halvdel mot ytterkant i øst.

7) **Ukjent** av jern. *Antall fragmenter:* 2

Gjenstand av jern med lang og smal form. Bredest i ene enden. Rektangulært

tverrsnitt.

Mål: L: 6,4 cm.

Strukturnr: 1. Funnet 27 cm dypt i s-halvdel mot ytterkant i øst.

8) **Kniv** av jern. *Gjenstandsdel:* blad, skaft *Antall fragmenter:* 2

Liten kniv av jern med enegget blad. Rett rygg. Bladet er spisst og virker sterkt oppskjerpet. Den ytterste delen av odden avbrukket. Ikke mulig å se tangens form. Knivskaftet av mineralisert tre er delvis bevart. Endestykket på skaftet er borte. Kniven er uten dekor.

Mål: Hele fragmentet er 6,2 cm langt. Bladet er 2,6 cm og 1,5 cm bredt, mens håndtaket er 3,7 cm og 1,4 cm bredt.

Datering: jernalder.

Strukturnr: 1. Funnet ca 23 cm dypt under utgravning av den s-halvdelen.

9) **Ukjent** av jern.

Tynn avlang bit av jern, muligens liten nagle.

Mål: L: 1,3 cm. *B:* 0,5 cm.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding (ca 12 cm dypt) av masse fra s-halvdel.

10) **Kar** av keramikk. *Gjenstandsdel:* rand. *Antall fragmenter:* 1.

Fint magret randskår med gråbrunt gods, overflaten gråsort og polert. Munningsranden buer lett utover og er rett avskåret. Skåret er uten dekor.

Mål: Trekantet form. *B:* 0,3 cm. *Stl:* 2,7 cm.

Strukturnr: 1. Funnet 20 cm dypt vest i den n-halvdel.

11) **Kar** av keramikk. *Gjenstandsdel:* buk. *Antall fragmenter:* 2

To små skår, grovt magret keramikk. Utsiden brun, bruddflaten svart.

Mål: Største skår 1,5 x 1 cm.

Strukturnr: 1. Funnet ca 32 cm dypt øst i s-halvdel.

12) **Ukjent** av tre. *Antall fragmenter:* 4

Fire små fragmenter med mineralisert treverk.

Mål: Største fragment 1,7 x 0,7 cm.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding av masse fra n-halvdel (ca 25 cm dypt).

13) **Ukjent** av tre. *Antall fragmenter:* 4

Fire fragmenter mineralisert tre. Passer sammen.

Mål: Største fragment 3,5 x 1,4 cm.

Strukturnr: 1. Funnet 22 cm dypt i n-halvdel.

14) **Avslag** av flint. *Antall fragmenter:* 2

To små avslag flint.

Mål: Største ca 1,1 cm.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding av masse fra n-halvdel (ca 10 cm dypt).

15) **Ukjent** av pimpstein. *Antall fragmenter:* 1

Liten rund gjenstand med flat underside.

Mål: H: 0,6 cm. *Diam:* 1,4 cm.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding av masse fra s-halvdel (ca 15-20 cm dypt).

16) **Tetning** av kitt. *Antall fragmenter:* 1

Lite stykke tetningskitt.

Mål: L: 1,2 cm.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding av masse fra vest i s-halvdel (ca 20-25 cm dypt).

17) **Tetning** av kitt. *Antall fragmenter:* 1

Et stykke tetningskitt.

Mål: L: 2, cm.

Strukturnr: 1. Funnet under sålding av masse fra vest i s-halvdel (ca 25-30 cm

dypt).

18) **Prøve, kull** av kull.

Vasket, tørket og veid.

Vekt: 4 gr.

Datering: 2340 +/-40 BP, kalibrert BC 410 – 360 (Beta - 218460).

Strukturnr: 1. Samlet inn under sålding av masse fra hele graven.

19) **Prøve, kull** av kull.

Vasket, tørket og veid.

Vekt: 1 gr.

Strukturnr: 2 Prøven ble tatt ca 5 - 10 cm dypt under snitting av fotgrøften.

20) **Prøve, kull** av kull.

Vasket, tørket og veid.

Vekt: 2 gr.

Datering: 1480 +/- 40 BP, kalibrert AD 530 – 650 (Beta – 218461).

Strukturnr: 2. Prøven ble tatt i kullaget i bunnen i den vestlige n-s profilen.

Funnomstendighet: Arkeologisk utgravning av overpløyd gravhaug avdekket av Vest-Agder fylkeskommune i 2004. Området ligger sentralt til på Presthus i Spangereid sentrum med Lenesfjorden mot nordøst, Kjerkevågen mot sør og Njerne mot vest. Området består av dyrket mark. Nordvest for jordet er det en forsinking i terrenget, hvor Kråkebekken skjærer gjennom dalsøkket. Mot sørøst og mot vest stiger terrenget til to høyderytter. Spangereid er et område med mange fornminner, og undersøkelsesområdet ligger i nærheten av et gravfelt fra jernalder på Presthusmoen mot nordvest. For å undersøke graven ble det nødvendig å foreta en flateavdekking. Det ble åpnet et ca 320 m² stort område. Undergrunnen var fri for steinforekomster. Det ble avdekket rester etter en overpløyd gravhaug med tilhørende fotgrøft (S2) og grav (S1). Graven lå sentralt i fotgrøften som en primærgrav. Ytterligere to relativt store nedgravninger nedskåret i fotgrøftens nordøstlige (S5) og sørvestlige del (S4) ble avdekket. Det kan være yngre sekundærbegravelser. Graven, som var orientert øst-vest, ble totaltgravd. Fotgrøften var bare stedvis bevart, og ble undersøkt med et snitt i den nordlige delen. Alle gjenstandene ble funnet i graven (S1), samt en kullprøve (54249/18). Fra fotgrøften ble det samlet inn to kullprøver (C24549/19-20).

Orienteringsoppgave: På en slette dyrket mark mellom fotballbanen, Vardebakken og Presthusbakken.

Kartreferanse/-KOORDINATER: *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32 N:

6435573 Ø: 390009

INNBRETNING/litteratur: Hauge, Silje, 29.06.2004, Arkeologisk registrering, Spangereid. Lindesnes kommune, 154/43. Vest-Agder fylkeskommune. / Rygh, Oluf, "Gavundersøkelser paa Spangereid" Fortidsminneforeningens årbok 1879. / Rygh, Oluf, "Norske Oldsager. Cammermeyer. Christiania. 1885.

Funnet av: Charlotte Melsom, Kulturhistorisk museum, 2005.

8.2.2. VEDARTSBESTEMMELSE

Høeg - Pollen, 876 842 262,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Oslo, 7/12-05.

Til Ingrid Ystgaard.

Analyse av 2 kullprøver fra Presthus, 154/43, Spangereid, Lindesnes kommune, Vest-Agder, Tiltakskode 750001.

KP 1, Fra fyllmasse i grav.

Det ble bestemt 30 biter. Av disse var 3 Betula (bjerk), 15 Corylus (hassel), 10 Quercus (eik) og 2 Pinus (furu).

KP 3, Fra brannlag i fotgrøft.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 2 Betula (bjerk), 33 Prunus/Sorbus (hegg/rogn), 3 Quercus (eik) og 2 Pinus (furu).

Helge Irgens Høeg.

8.2.3. C14-DATERINGER

Dr. Ingrid Ystgaard

Report Date: 7/26/2006

Sample Data	Measured Radiocarbon Age	13C/12C Ratio	Conventional Radiocarbon Age(*)
Beta - 218457 SAMPLE : C54248/37-F55 ANALYSIS : AMS-ADVANCE delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 190 to Cal AD 20 (Cal BP 2140 to 1930)	2110 +/- 40 BP	-27.3 o/oo	2070 +/- 40 BP
Beta - 218458 SAMPLE : C54248/43-F61 ANALYSIS : AMS-ADVANCE delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 360 to 290 (Cal BP 2310 to 2240) AND Cal BC 230 to 50 (Cal BP 2180 to 2000)	2190 +/- 40 BP	-28.2 o/oo	2140 +/- 40 BP
Beta - 218459 SAMPLE : C54248/83-F116 ANALYSIS : AMS-ADVANCE delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 60 to 240 (Cal BP 1890 to 1710)	1900 +/- 40 BP	-27.1 o/oo	1870 +/- 40 BP
Beta - 218460 SAMPLE : C54249/18-K1 ANALYSIS : AMS-ADVANCE delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 410 to 360 (Cal BP 2360 to 2320)	2340 +/- 40 BP	-26.3 o/oo	2320 +/- 40 BP
Beta - 218461 SAMPLE : C54249/20-K3 ANALYSIS : AMS-ADVANCE delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 530 to 650 (Cal BP 1420 to 1300)	1480 +/- 40 BP	-24.8 o/oo	1480 +/- 40 BP

8.3. FOTOLISTE

Negativnr. Cf. 29979

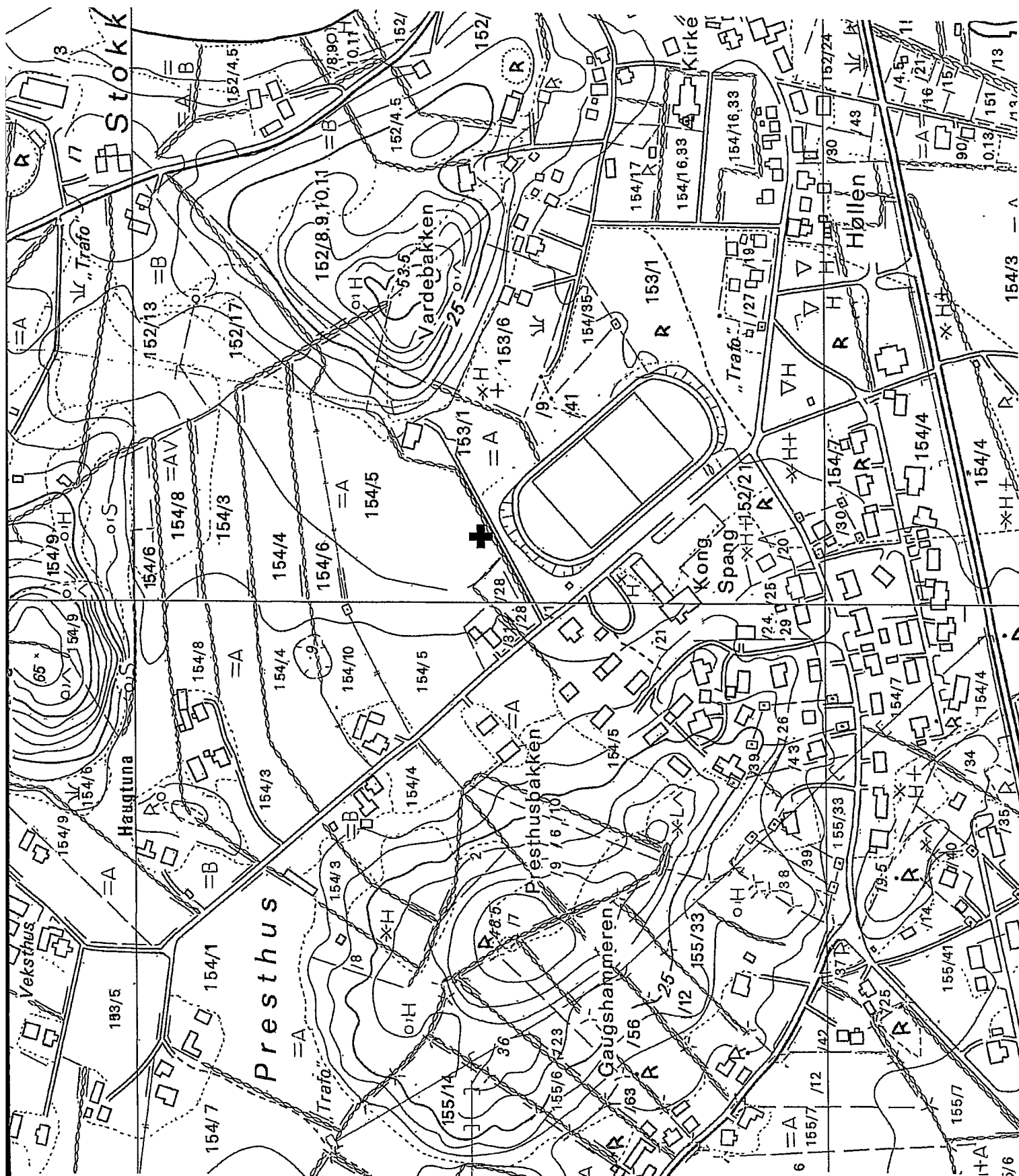
Film 1 Bildnr.	Motiv	Retning mot	Fotograf	Dato
36	Flateavdekking, oppstart	V	CM	22.07
35	Flateavdekking, oppstart	V	CM	22.07
34	Flateavdekking	V	CM	22.07
33	Oversikt etter flateavdekking	NV	CM	22.07
32	S1, primærgrav	NØ	CM	22.07
31	Oversikt	N	CM	22.07
30	Oversikt	S	CM	25.07
29	Opprensning	Ø	CM	25.07
28	Opprensning	Ø	CM	25.07
27	Oversikt feltet	Ø	CM	25.07
26	S1, primærgrav	Ø	CM	25.07
25	Oversikt feltet	SØ	CM	25.07
24	Oversikt feltet	S	CM	25.07
23	Oversikt feltet, ø-del	S	CM	25.07
22	Oversikt feltet	V	CM	25.07
21	S1 (grav) og S3 (steinpakning)	N	CM	25.07
20	S1 (grav) og S3 (steinpakning)	S	CM	25.07
19	S1, primærgrav	N	CM	25.07
18	Haugen	NV	CM	25.07
17	Haugen	N	CM	25.07
16	S1, primærgrav	Ø	CM	25.07
15	S1, primærgrav	Ø	CM	25.07
14	S1, primærgrav	N	CM	25.07
13	S1, primærgrav, ø-del	N	CM	25.07
12	S5, nedgravning	N	CM	25.07
11	S1, primærgrav og S3 (steinpakning)	V	CM	25.07
10	S1, primærgrav og S3 (steinpakning)	S	CM	26.07
9	S1, primærgrav og S3 (steinpakning)	S	CM	26.07
8	S1, primærgrav og S3 (steinpakning)	Ø	CM	26.07
7	S3 (steinpakning) fjernet	N	CM	26.07
6	S1, primærgrav, under utgravning	S	JCS	26.07
5	S6, plan	Ø	CM	26.07
4	S6, plan	N	CM	26.07
3	S6, plan	Ø	CM	26.07
2	S6, plan	N	CM	26.07
1	S1, primærgrav, under utgravning	V	CM	26.07

Negativnr. Cf. 29980

Film 2 Bildnr.	Motiv	Retning mot	Fotograf	Dato
36	S1, primærgrav, under utgravning, 10-20 cm dypt	Ø	JCS	27.07
35	John C. Sharpe og Frans Arne Stylegar	N	CM	27.07
34	S6, profil	Ø	CM	27.07
33	S2, fotgrøft, detalj (snitt A)	N	CM	27.07
32	S2, fotgrøft, detalj (snitt A)	N	CM	27.07
31	S2, fotgrøft, snitt A, vestlig profil	V	CM	27.07
30	S2, fotgrøft, snitt A, detalj vestlig profil	V	CM	27.07
29	S2, fotgrøft, snitt A, østlig profil	Ø	CM	27.07
28	S2, fotgrøft, snitt A	NV	CM	27.07
27	Arbeidsbilde	N	CM	27.07
26	S1, primærgrav, profil	S	CM	27.07
25	S1, primærgrav, nordlig halvdel fjernet	Ø	SM	27.07
24	S1, primærgrav, profil	S	JCS	27.07
23	S1, primærgrav, profil, østlig del	S	JCS	27.07
22	S1, primærgrav, profil, vestlig del	S	JCS	27.07
21	S6, profil	Ø	CM	27.07
20	Arbeidsbilde	Ø	CM	27.07
19	S1, primærgrav, under utgravning	Ø	CM	27.07
18	S1, primærgrav, under utgravning	Ø	CM	27.07
17	S2, fotgrøft, snitt A, vestlig profil	V	CM	28.07
16	S2, fotgrøft, snitt A, vestlig profil, detalj	V	CM	28.07
15	S1, primærgrav, under gravning	N	CM	28.07
14	S1, primærgrav, under utgravning, ca 10 cm dypt	Ø	CM	28.07
13	Arbeidsbilde, funn in situ	S	CM	28.07
12	Saks og syl (C54249/5-6), in situ	S	CM	28.07
11	Saks og syl (C54249/5-6), in situ	S	CM	28.07
10	Saks og syl (C54249/5-6), in situ	S	CM	28.07
9	Kniv (C54249/8), in situ	NØ	CM	28.07
8	Saks og syl (C54249/5-6) og kniv (C54249/8), in situ	S	CM	28.07
7	Kniv (C54249/8), in situ	SØ	CM	28.07
6	S1, primærgrav, avsluttet	Ø	JCS	28.07
5	S1, primærgrav, avsluttet	S	JCS	28.07
4	S1, primærgrav, avsluttet	V	JCS	28.07
3	S1, primærgrav, avsluttet	N	JCS	28.07
2	Avslutning	Ø	CM	28.07
1	Avslutning	SØ	CM	28.07

8.4. KART

1. Utsnitt av ØK-kart AY 002-5-3 med undersøkelsesområdet markert

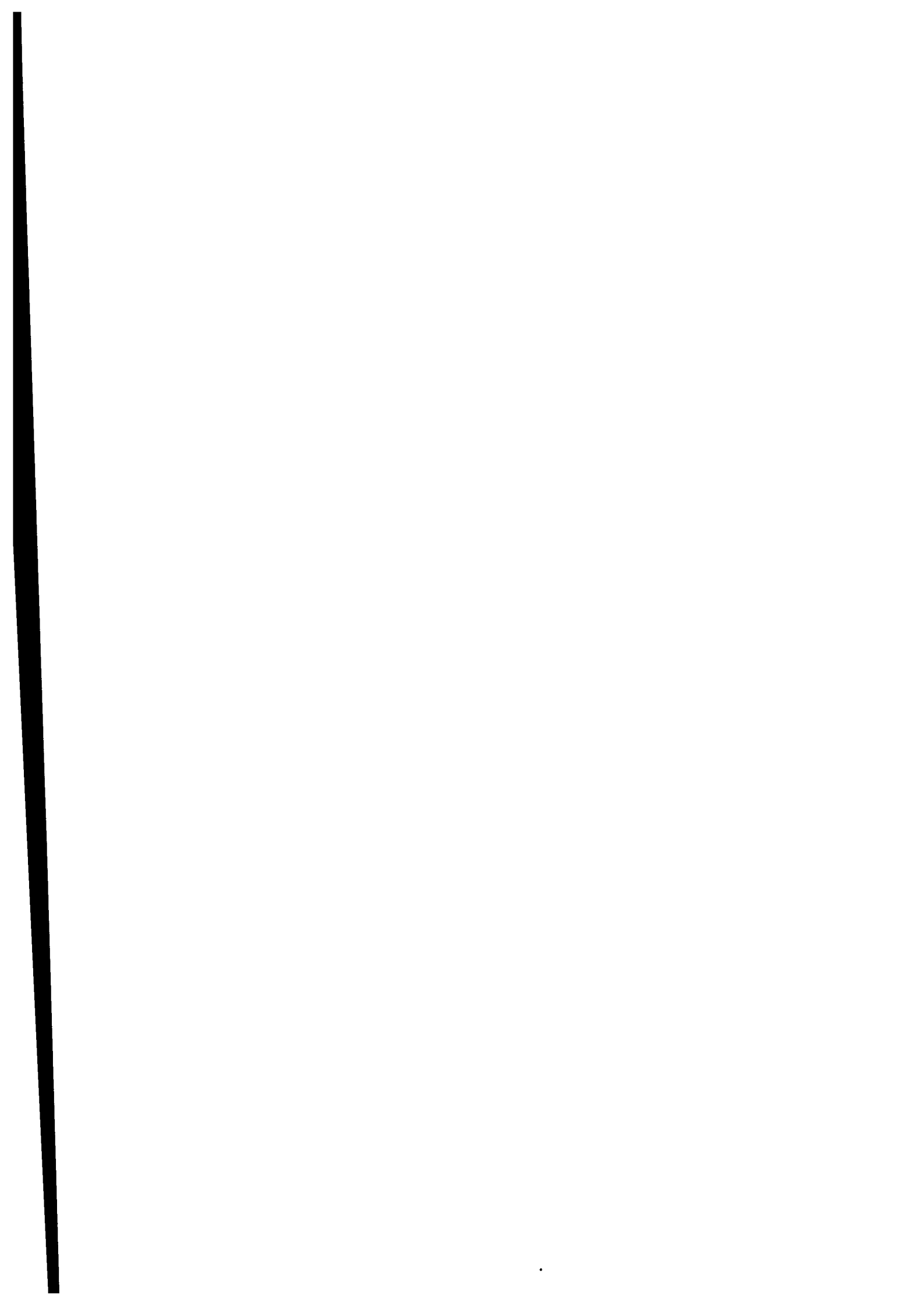
8.5. LISTE OVER TEGNINGER

1. Plantegning av utgravningsfeltet, 1:50
2. S1 og S3, plan, 1:20
3. S1, form i falte og bunn, fordeling av funn, 1:20
4. S1, profil, 1:10
5. S2, snitt A, v-profil, 1:20
6. S6, plan og profil, 1:10

_____

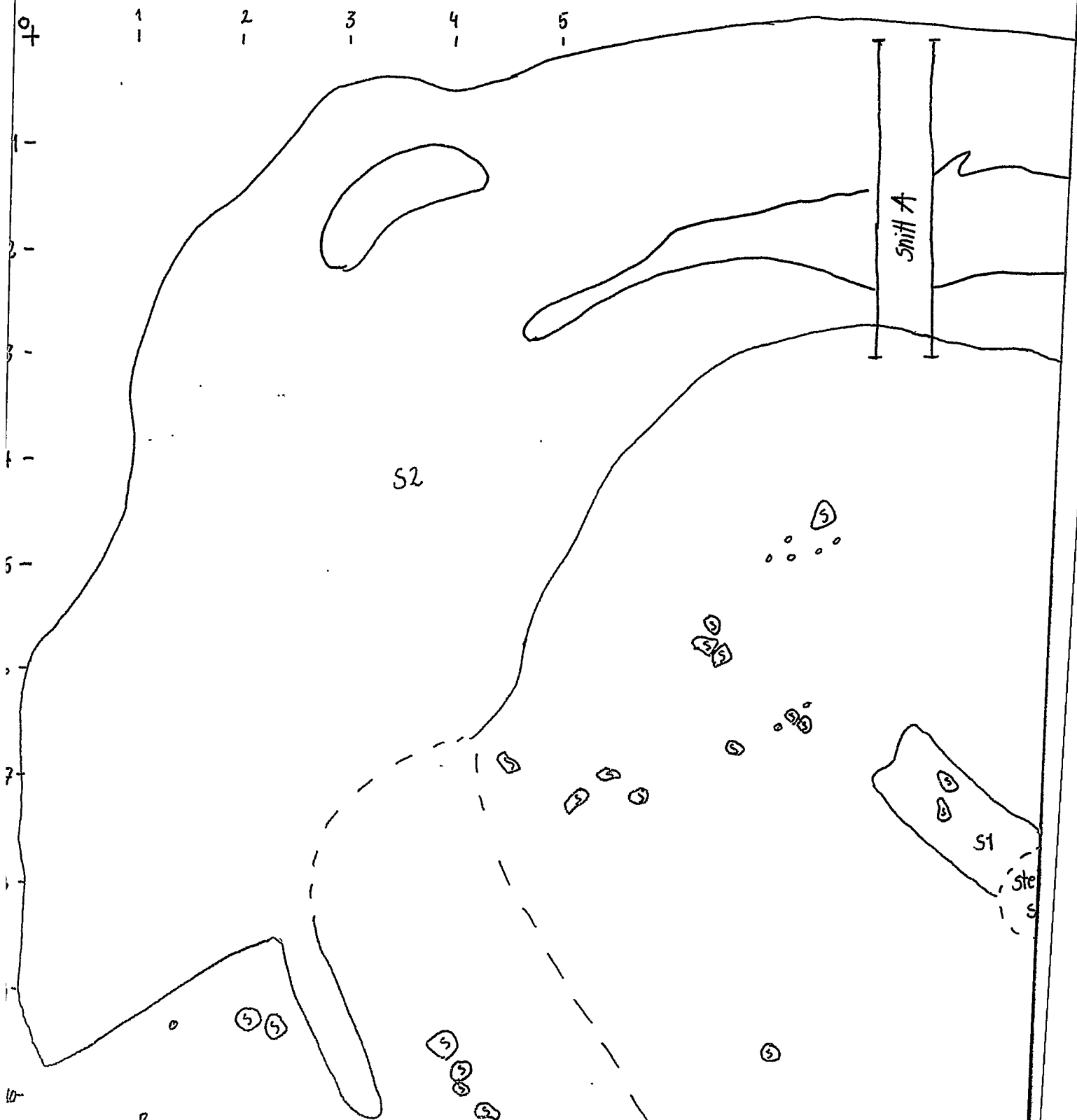

PRESTHUS 154/43, LINDESNES, VEST-AGDER
PLANTEGNING OVER FELTET, TEGNING NR. 1

1:50

ill: C. Melsom

23/7-05

13

14

15

16

17

18

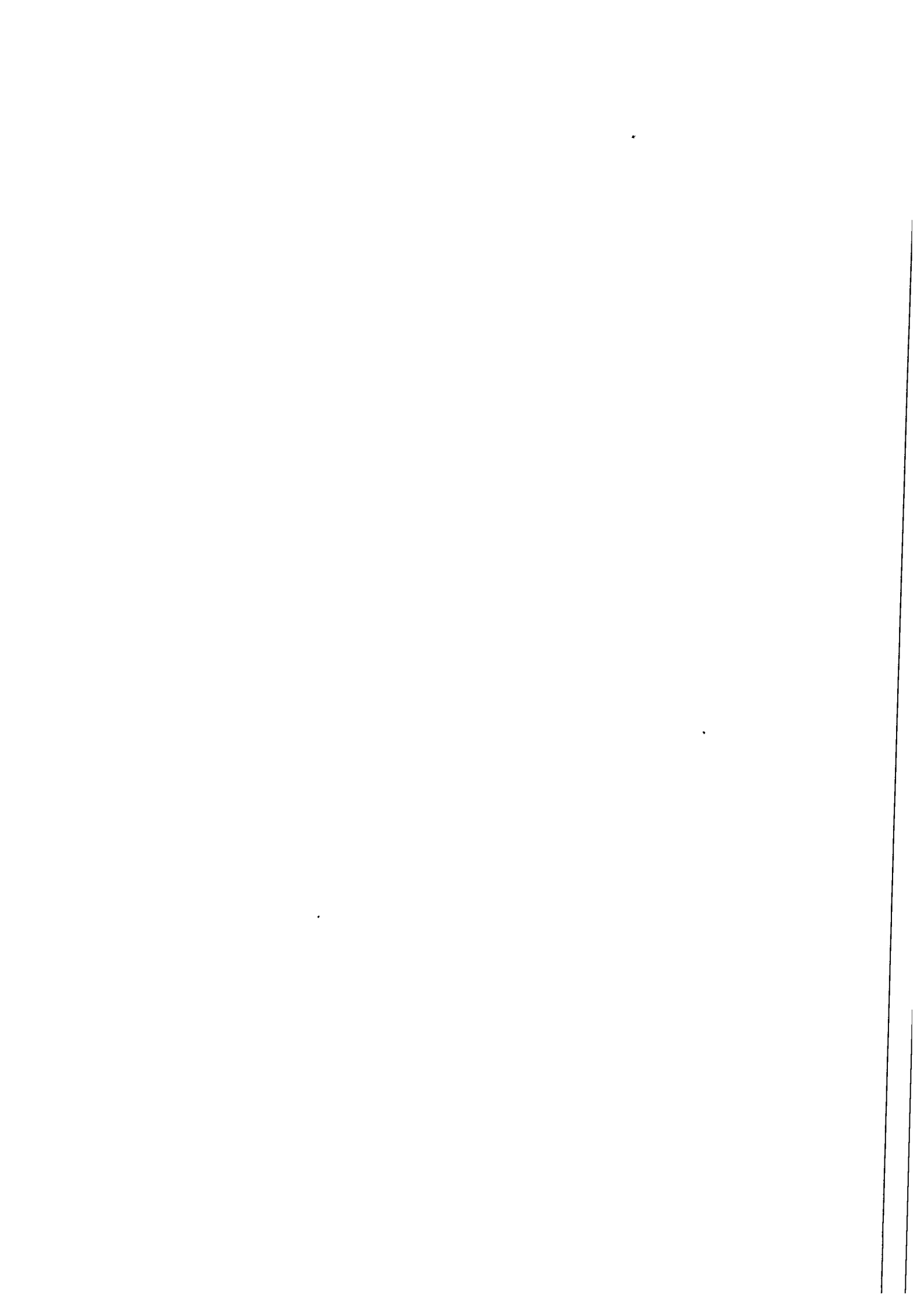
19

20

55

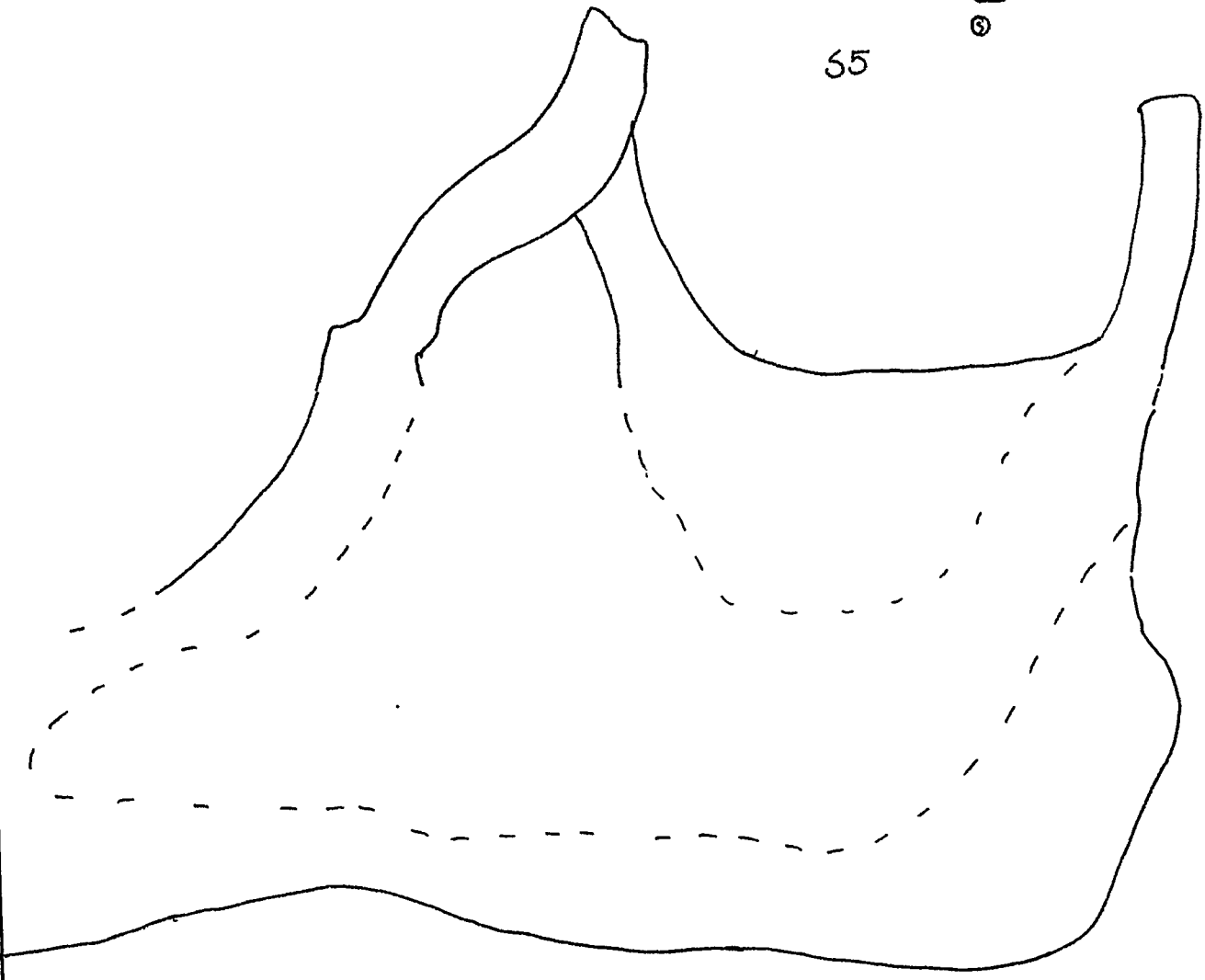

4

AC
②
③
④
⑤
⑥
⑦
⑧
⑨
⑩
⑪
⑫
⑬
⑭
⑮
⑯
⑰
⑱
⑲
⑳
㉑
㉒
㉓
㉔
㉕
㉖
㉗
㉘
㉙
㉚
㉛
㉜
㉝
㉞
㉟
㊱
㊲
㊳
㊴
㊵
㊶
㊷
㊸
㊹
㊺

55

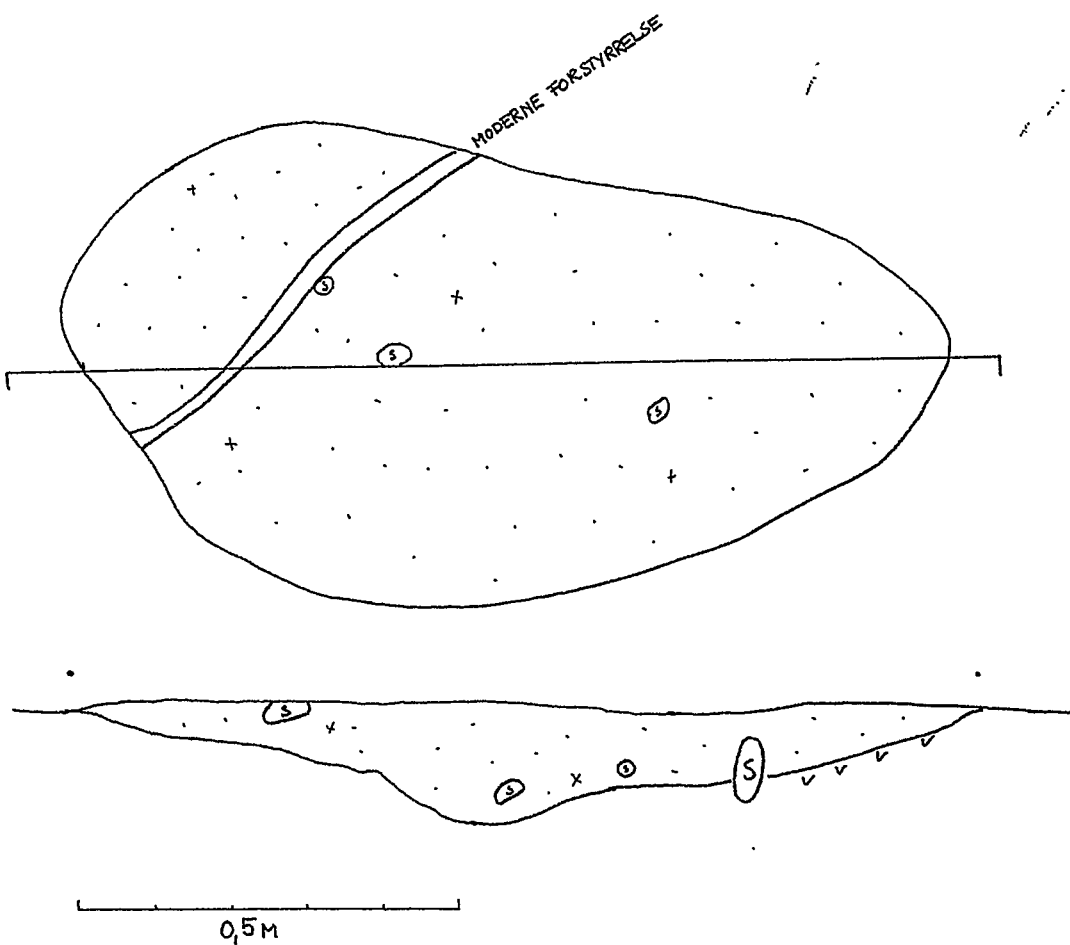
+10

+16

0
: C. MELSON

7-2005

BESKRIVELSE:

- PLAN: strukturen avgrenses tydelig mot undergrunnen. I overflaten består den av mørkebrun fin sand med enkelte områder med hvit sand. Tre mindre steiner synlig i overflaten. Moderne forstyrrelse i n-del. Enkelte kullspetter.
- PROFIL: tydelig avgrenset også i profil. Massen i profil lik den i plan. Svært lite kull. Noe rødbrunt sand i øst. Tre steiner som ikke virker varmpåvirket.

□ = sand

□ x = kull

□ v = brent sand

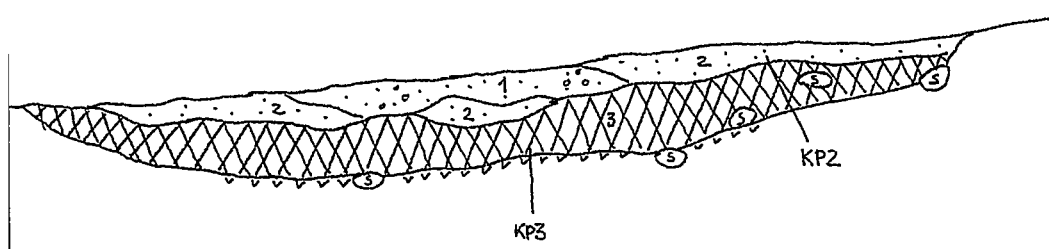
BÆSTHUS 154/43, LINDESNES, VEST-AGDER

PROFILTEGNING; ØSTLIGE NORD-SØR PROFIL FRA SNITT I FOTGRØFT, TEGNING NR. 5

1:20

!!!: C. MELSDOM

28/7-05

BESKRIVELSE I PROFIL:

1 = brun, fin sand med enkelte mørkere partier og grus

2 = gråhvit, fin sand

3 = svært kompakt og fett kullag

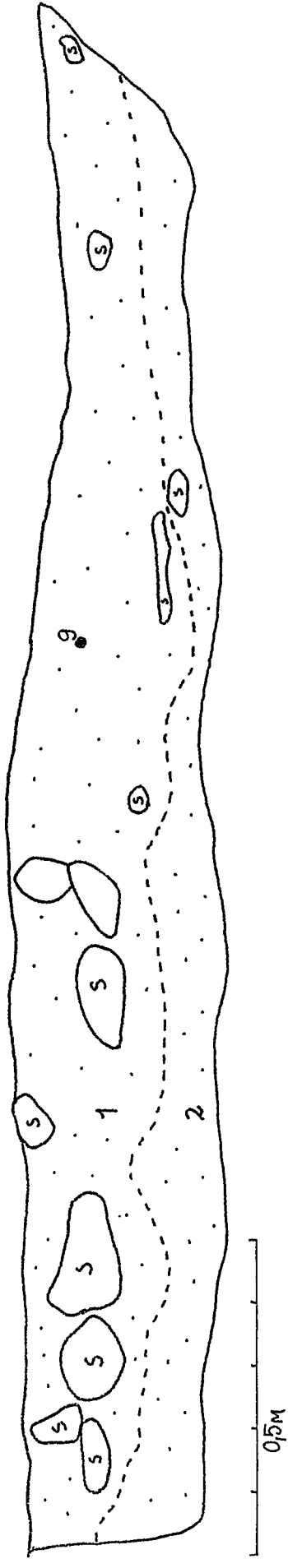
Fotgrøfta avgrensnes tydelig mot undergrunnen i profil. Den var bredere enn antatt ut fra overflateobservasjonene. Det ble funnet relativt mye stein i snittet, de fleste knyttneve store el. mindre. Enkelte av steinene var varmepåvirket. Annenhver kotte med masse ble søldet uter at det ble gjort gjendstandsfunn.

Lag 1 og 2 er trolig rester etter den massen som ble bruket til å fylle igjen grøfta.

1:10

ill: C. MELSDOM / J.C. SHARDE

28/7-05

BESKRIVELSE I PROFIL:

1 = sandlag med småstein og dekomponert granitt. Fargen på fyllmassen varierer fra lys- til mørkebrun. Fløseparten av gjenstandene lå i dette laget.

2 = består i hovedsak av det samme som lag 1, men fargen er gjennomgående mørkere. lag 2 inneholder også mindre stein, og er betraktelig mer kompakt, trolig pga jernutfelling.

Overgangen mellom de to lagene er diffus og vanskelig å se.

= stein

= sand

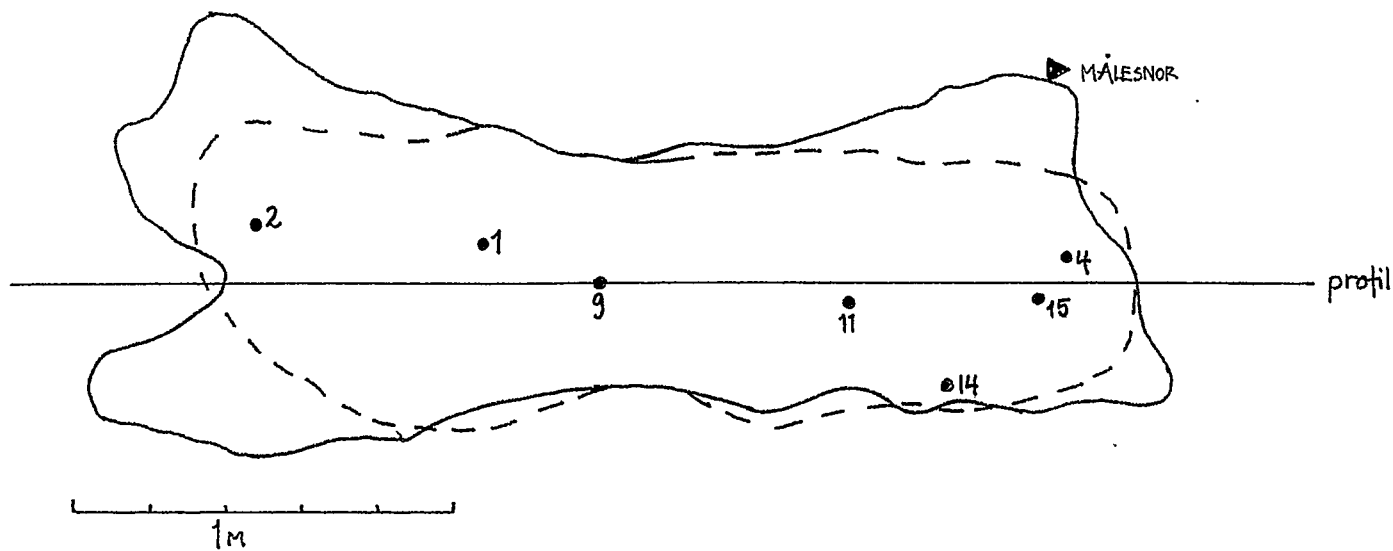
ESTHUS 154/43, WINDESNES, VEST-AGDER

INTEGNING 51, TEGNING NR. 3

20

J.C. SHARPE

- 28.07.2005

————— = FORM i OVERFLATEN
- - - - - = FORM i BUNNEN

FUNN NR i FELT	C-NR
1	C54249/2
2	C54249/10
3	C54249/12
4	C54249/13
5	C54249/14
6	C54249/16
7	C54249/17
8	C54249/1
9	C54249/3
10	C54249/4
11	C54249/8
12	C54249/9
13	C54249/15
14	C54249/5-6-7
15	C54249/11

FUNN NR. SOM IKKE ER MARKERT PÅ TEGNINGEN TILHØRER GJENSTANDER FUNNET UNDER SÅLDING AV MASSE FRA GRAVEN.

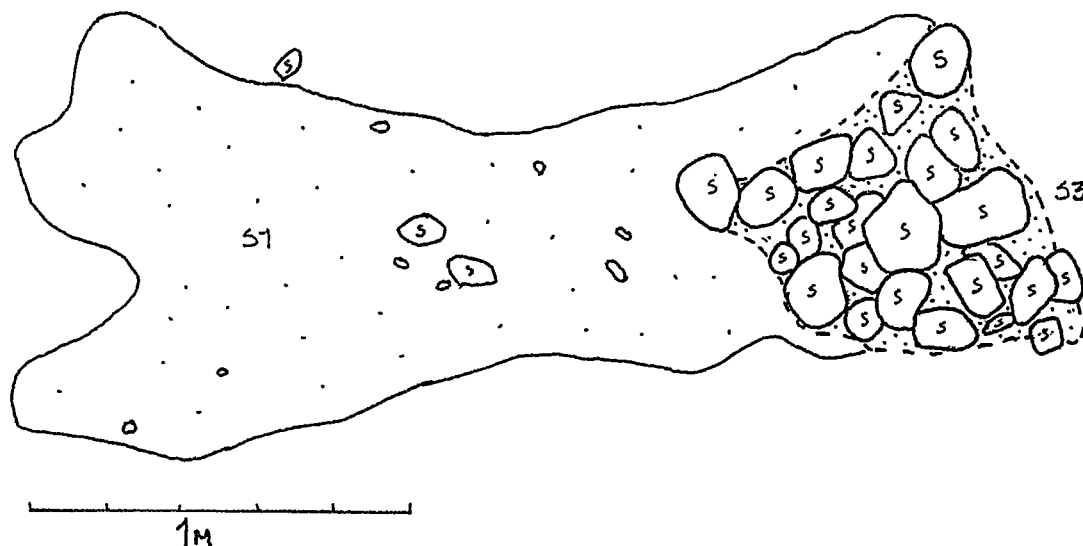
PRESTHUS 154/43, LINDESNES, VEST-AGDER

PLANTEGNING S1 og S3, TEGNING NR. 2

1:20

III: J.C. SHARPE

25/7 - 2005

BESKRIVELSE

S1 PLAN: nedgravingen hadde ujevn rektangulær form i plan. I overflaten besto den av mørkere og mer kompakt masse enn den omkringliggende lyse undergrunnen. Relativt enkel å avgrense, men noe utflykende ytterkant i vest og sør.

S3: liten steinpakning bestående av over 30 stein med varierende størrelse. Alle lå i et lag, eller ingen synlige mønstre i hvordan de var plassert. Ingen av steinene var varmpåvirket. Mellom steinene lå det løst sand.

 = sand

 = stein